

การวิเคราะห์แนวคิดราชาชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
An Analysis of Royal Nationalism Concepts in Thai History Textbook
of Upper Secondary Level

ปวิณญาพัฒน์ วรพันธ์¹

จิณณวัตร เลิศประดิษฐ์²

สรรัชย์ โสมนัสวงศ์วานิช³

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย (ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6) โดยศึกษาเนื้อหาในรายวิชาประวัติศาสตร์ไทยตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงปัจจุบัน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จากแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยจำนวน 3 เล่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวิเคราะห์ความเป็นราชาชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและวิเคราะห์จำแนกประเภท ผลการวิจัยพบว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายส่วนใหญ่ ซึ่งสะท้อนว่าหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 มีความสอดคล้องกับแนวคิดราชาชาตินิยม (Royal Nationalism) ว่าสถาบันพระมหากษัตริย์คือศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ และทรงมีคุณูปการต่อประเทศชาติมานานัปการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกป้องเอกราช และสร้างบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของผู้คนในชาติ ด้านการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาและศิลปวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ทำให้เกิดการปลูกฝังความคิดต่อคนในสังคมไทยว่าพระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะประมุขของประเทศรวมทั้งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกยุคทุกสมัย

คำสำคัญ: การวิเคราะห์ แนวคิดราชาชาตินิยม แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย

Abstract

This research objective was study and analyze the royal nationalism concepts that appear in 3 Thai History textbooks of the upper secondary level (Mattayom 4-6) according to the core curriculum-based basic education. The research instrument was royal nationalism concepts documentary analysis form. The data was analyzed by using content analysis and classification analysis. The research findings revealed that the textbook history of Thailand upper secondary level, Most approaches to instill that monarchy is the heart and soul of the nation and they have made significant contributions to the variously for Thai nation. Whether it is to protect the independence and create a home city, have flourished from the past to the present. On the economy, and the well-being of the people to promoting Buddhism and culture.

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

² อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

³ อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม)

Including to comply with the aim of basic education core curriculum that requires students to be assigned in the regime democratic constitutional monarchy. And cause the implanted thought Thai society that the King as head of the existence of the country as well as the heart and soul of people all ages.

Keywords: Analysis, Royal Nationalism Concepts, Thai History Textbook

บทนำ

ประวัติศาสตร์คือการศึกษาเหตุการณ์หรือเรื่องราวในอดีตที่มีหลักฐานยืนยันและตรวจสอบได้ รวมทั้งยังเป็นการศึกษาความเป็นจริงในอดีตที่นักประวัติศาสตร์ร้อยเรียงขึ้นมา โดยอาศัยข้อมูลหรือหลักฐานที่เชื่อว่าเป็นจริงและถูกต้อง (วงเดือน นาราสาัจ, 2550) ด้วยเหตุนี้เองประวัติศาสตร์จึงเป็นแนวทางให้ผู้ที่ศึกษาได้รู้จักเรียนรู้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต รู้จักความเป็นมาของตนเอง เพื่อเป็นแนวทางและสิ่งเตือนใจให้รู้จักวิธีการในการกระทำการต่าง ๆ เกี่ยวกับบ้านเมืองและสังคม โดยใช้บทเรียนจากอดีตมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์และพัฒนา นอกจากนี้ยังจะเป็นการสร้างความรู้สึกร่วมในชะตากรรมให้กับคนในสังคมเดียวกัน ปลุกฝังความรู้สึกในความเป็นชาติ รักและหวงแหนในอิสรภาพและความเป็นชาติของตน (นิภา แยมวจิ, 2552) การศึกษาประวัติศาสตร์จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่ถูกบรรจุอยู่ในสถานศึกษา รวมทั้งในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังเห็นได้ชัดในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในความตอนหนึ่งว่า “เพื่อให้ผู้เรียนมีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รวมทั้งให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย” (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ด้วยเหตุนี้รายวิชาประวัติศาสตร์จึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเพราะนอกจากจะเป็นรายวิชาที่สอนให้ผู้เรียนได้ใช้เอกสารและหลักฐานทางประวัติศาสตร์เพื่อวิเคราะห์และเข้าใจพัฒนาการความเป็นมาของผู้คนในชาติ บ้านเมืองแล้ว ยังเป็นการปลุกฝังในผู้เรียนได้เสริมสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง รู้จักอนุรักษ์และทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยไว้อีกด้วย

แนวคิดราชาชาตินิยม (Royal Nationalism) คือแนวคิดที่ส่งเสริมและยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์หรือผู้นำประเทศ ผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างชาติบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น รวมทั้งกอบกู้เอกราชจากอริราชศัตรู ทำให้บ้านเมืองมีความเจริญและพัฒนาทัดเทียมนานาชาติ การสร้างแนวคิดราชาชาตินิยมนั้นได้ครอบงำความคิดและการรับรู้ทางประวัติศาสตร์ของคนไทย มาหลายยุคสมัยตั้งแต่สมัยสุโขทัยครั้งว่าด้วยเรื่องการต่อสู้เพื่อกอบกู้บ้านเมืองของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช รวมทั้งเรื่องราวของพระร่วงที่ต่อสู้กับขอม หรือแม้กระทั่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา ที่มีการเสียเอกราชแก่พม่ามาถึง 2 ครั้ง ก็สามารถผ่านพ้นมาได้ด้วยพระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ในอดีต (ธีร์จุฑา เมฆิน, 2558) จนมาถึงสมัยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 แนวคิดราชาชาตินิยมได้ก่อตัวในสังคมไทยขึ้นอีกครั้ง โดยสถาบันพระมหากษัตริย์ได้รับการยกย่องให้สง่างามและสูงส่งยิ่งกว่าครั้งไหนในประวัติศาสตร์ไทยขึ้นอีกครั้ง ตั้งแต่รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมา โดยการส่งเสริมให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นนักประชาธิปไตยและรับใช้ประชาชน อุดมการณ์แบบราชาชาตินิยมสมัยใหม่ (Neo-Royal Nationalism) นั้น ได้อยู่คู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน เห็นได้ชัดในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่ทรงมีบทบาทต่อการแก้ไขปัญหาความเป็นอยู่ของคนในชาติและวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ในบ้านเมือง ผ่านการรับรู้ในข่าวในพระราชสำนักและกิจกรรมต่าง ๆ มากมาย ด้วยเหตุนี้เอง จึงเห็นได้ว่าแนวคิดราชาชาตินิยมในประวัติศาสตร์ไทยนั้น ได้ครอบงำระบบความคิดความเชื่อ และหล่อหลอมให้เกิดการเทิดทูนเกี่ยวกับสถาบันหลักของชาติ ไม่ว่าจะเป็นสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ อยู่เป็นนิจ โดยสิ่งหนึ่งที่จะเป็นตัวปลุกฝังแนวคิดและอุดมการณ์แนวคิดราชาชาตินิยมให้เกิดขึ้นได้นั้นก็คือ แบบเรียนหรือหนังสือเรียนนั่นเอง

ด้วยเหตุนี้เองผู้วิจัยจึงทำการศึกษาแนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษา ตอนปลาย จาก 3 สำนักพิมพ์ ประกอบด้วย สำนักพิมพ์ของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักพิมพ์วัฒนาพานิชและสำนักพิมพ์สถาบันพัฒนาคุณภาพวิชาการ ซึ่งหนังสือจากสำนักพิมพ์ดังกล่าวเป็นแบบเรียนที่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งยังเป็นที่น่าสนใจสำหรับอ่านทบทวนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา และใช้ในการทดสอบการศึกษาระดับชาติ (O-net) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 อีกด้วย โดยใช้กรอบแนวคิดราชาชาตินิยมในการศึกษาวิจัย

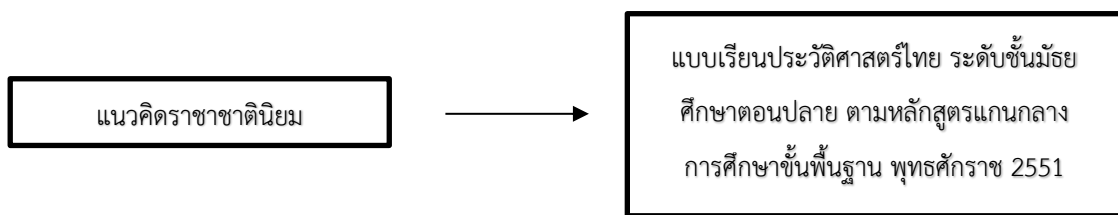
วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
2. เพื่อวิเคราะห์แนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. ราชาชาตินิยมแบบดั้งเดิม (Royal Nationalism) คือแนวคิดที่ส่งเสริมและยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์หรือผู้นำประเทศ ผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างชาติบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น รวมทั้งกอบกู้เอกราชจากอริราชศัตรู ทำให้บ้านเมืองมีความเจริญและพัฒนาทัดเทียมนานาอารยประเทศ.
2. ราชาชาตินิยมสมัยใหม่ (Neo-Royal Nationalism) คือแนวคิดที่ส่งเสริมและยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์หรือผู้นำประเทศ มีอำนาจและมีความเป็นสมมติเทพอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งยังเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีความเป็นประชาธิปไตยและรับใช้ประชาชน

กรอบความคิดที่ใช้วิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการศึกษาของวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์แนวคิดราชาชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์แนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จากหนังสือเรียน 3 เล่ม จำนวน 3 สำนักพิมพ์ เนื่องจากแบบเรียนดังกล่าวเป็นแบบเรียนที่โรงเรียนระดับมัธยมศึกษาส่วนใหญ่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้น

มัธยมศึกษาตอนปลาย รวมทั้งยังเป็นที่ยอมรับสำหรับอ่านบททวนของนักเรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

1. กำหนดแบบเรียนที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 3 เล่ม โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือกแบบเรียนดังนี้ 1) เป็นแบบเรียนที่ใช้ในสถานศึกษาทั่วไป 2) มีขอบเขตของเนื้อหาตรงตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 3) ข้อมูลมีความชัดเจน และมีการอ้างอิงอย่างถูกต้อง 4) มีส่วนประกอบของหนังสือเรียน เช่น สารบัญ ดัชนี บรรณานุกรม อภิธานศัพท์ ครบถ้วน และมีลักษณะรูปเล่มกะทัดรัดคุณภาพของการพิมพ์เชื่อถือได้ และ 5) หนังสือได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ แบบวิเคราะห์ความเป็นราชาชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

3. วิเคราะห์เนื้อหาในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดราชาชาตินิยม

4. วิเคราะห์เนื้อหาที่มีความเกี่ยวข้องกับแนวคิดราชาชาตินิยม โดยอาศัยกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสาร

5. บันทึกสาระสำคัญที่ได้จากการวิเคราะห์แบบเรียน ลงในแบบวิเคราะห์ความเป็นราชาชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย

6. นำผลที่ได้จากการวิเคราะห์แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ของแต่ละสำนักพิมพ์ มาสรุปแนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียน

7. อภิปรายผลการวิเคราะห์ความเป็นราชาชาตินิยมในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 โดยอ้างอิงจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัย

ผลจากการวิเคราะห์ แนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า

1. แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ของสำนักพิมพ์ ก. ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดราชาชาตินิยม ดังนี้ การสร้างบ้านแปงเมืองโดยพระมหากษัตริย์ผู้มีอำนาจและพระปรีชาสามารถในการรวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น ปกครองบ้านเมืองตามหลักทศพิธราชธรรม และทรงเป็นธรรมราชา พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นดัง สมมติเทพ อวตารลงมาปราบทุกข์เข็ญของอาณาประชาราษฎร์ บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อการเมืองการปกครองไทยแต่ละยุคสมัย โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ทางการเมืองในสมัยต่าง ๆ ด้วยพระบารมีของพระมหากษัตริย์ ไม่ว่าจะเป็น เหตุการณ์ รศ.112 เหตุการณ์ 14 ตุลาคม หรือแม้กระทั่งเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ การสร้างสรรค์บ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจผ่านพระราชพิธีและประเพณีสำคัญต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันพระมหากษัตริย์ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศของไทยที่สถาบันพระมหากษัตริย์เข้ามามีบทบาทในการเจริญสัมพันธ์ไมตรีอย่างเด่นชัด อาทิ การเสด็จประพาสยุโรปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์กับสังคมไทย อย่างเช่นที่กล่าวว่า “สถาบันพระมหากษัตริย์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการฟื้นฟูและสร้างสรรค์ประเพณีและวัฒนธรรมไทย รวมทั้งที่มาของประเพณี ๆ เรื่อง ล้วนมาจากสถาบันพระมหากษัตริย์เช่นเดียวกัน” รวมทั้งการยกย่องสมาชิกพระราชวงศ์ในฐานะบุคคลผู้มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไทย

2. แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ของสำนักพิมพ์ ข. ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดราชาชาตินิยม ดังนี้ สถาบันพระมหากษัตริย์กับการพัฒนาชาติไทย ในฐานะผู้มีบทบาทในการดำรงรักษาเอกราชของชาติ ผู้มีส่วนในการสร้างสรรค์และดำรงรักษาวัฒนธรรมไทย ผู้มีบทบาทในการ

เป็นศูนย์รวมความสามัคคีของคนในชาติ รวมทั้งบทบาทในการทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ ในการสร้างสรรค์ชาติไทยตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ที่กล่าวถึงตั้งแต่การรวบรวมบ้านเมืองให้เป็นปึกแผ่น การปกครองบ้านเมืองด้วยหลักธรรม การส่งเสริมเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีให้กับคนในชาติ รวมทั้งการสร้างสรรค์ภูมิปัญญาไทย ที่กล่าวยกย่องว่า การสร้างให้สถาบันพระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทย ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาที่คน อยุธยาร่วมมือกันสถาปนาสถาบันพระมหากษัตริย์ให้มีความเข้มแข็งและมีความศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพของอาณาประชาราษฎร์ โดยทั่วไป นอกจากนี้ยังนำเสนอการปฏิรูปบ้านเมืองในสมัยรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทั้งการปฏิรูป บ้านเมืองและการปฏิรูปสังคม ที่กล่าวว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทำให้ประเทศมีความทันสมัย ทำให้ ไทยรอดพ้นจากยุคจักรวรรดินิยมมาได้เพียงแต่ชาติเดียวในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และยังคงส่งผลต่อความเจริญของ ประเทศไทยในปัจจุบัน

3. แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ของสำนักพิมพ์ ค. ปรากฏเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดราชาชาตินิยม ดังนี้ ความเป็นมาของสถาบันพระมหากษัตริย์ไทยที่ กล่าวถึง สถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะเป็นศูนย์กลางของสังคมไทย ที่ทรงเป็นประมุขของประเทศ และทรงเป็นศูนย์รวม จิตใจของคนไทยให้มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อันนำมาซึ่งความสงบสุขของอาณาประชาราษฎร์ กล่าวถึงบทบาทของ สถาบันพระมหากษัตริย์ในการปกป้องและรักษาเอกราชของชาติ ที่พระมหากษัตริย์มีปรีชาสามารถในการรวบรวมบ้านเมืองให้ เป็นปึกแผ่นและปกครองบ้านเมืองตามหลักทศพิธราชธรรม รวมทั้งทรงมีส่วนในป้องกันการรุกรานจากประเทศเพื่อนบ้านและ ชาติตะวันตก โดยชี้ให้เห็นตั้งแต่ในสมัยสุโขทัยที่พระมหากษัตริย์ทรงดำรงฐานะเสมือนบิดาที่ปกครองบุตร ต่อมาทรงเปลี่ยน สถานะเป็นธรรมราชา ที่ทรงใช้หลักธรรมในการปกครองบ้านเมือง ล่วงมาจนสมัยกรุงศรีอยุธยาและรัตนโกสินทร์ที่ พระมหากษัตริย์ทรงดำรงฐานะสมมติเทพ ที่มีอำนาจสูงสุดและเป็นเจ้าชีวิตของทุกคนในแผ่นดิน ด้านการทำนุบำรุง พระพุทธศาสนาที่พระมหากษัตริย์ทรงปฏิบัติธรรมด้วยองค์เองเพื่อเป็นแบบอย่างแก่ประชาชน และมีส่วนสำคัญในการทำนุ บำรุงและส่งเสริมพระพุทธศาสนา ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจ ดังตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือ พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่พระราชทานโครงการในพระราชดำริ และแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แก่ประชาชน และด้านการส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังกล่าวถึงบทบาทของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงมีพระราชดำริในการปฏิรูปบ้านเมือง นำมาซึ่งความเจริญของบ้านเมืองที่ทัดเทียมกับประเทศในแถบตะวันตก นอกจากนี้ ยังกล่าวถึงบทบาทของพระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายใน (สตรี) ที่มีบทบาทในการสร้างสรรค์บ้านเมืองให้มีความอยู่ดีกินดีตั้งแต่ด้าน การปกป้องบ้านเมือง ด้านเศรษฐกิจ และด้านการศึกษา อีกทั้งยังกล่าวถึงบทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะบุคคลผู้ มีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไทย

ตารางที่ 1 : แสดงสรุปแนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

แนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	
แนวคิดแบบราชาชาตินิยมแบบดั้งเดิม (Royal Nationalism)	<ul style="list-style-type: none"> - การสร้างบ้านแปลงเมืองโดยสถาบันพระมหากษัตริย์ - พระอัจฉริยภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์ในการกอบกู้เอกราชและการธำรงรักษาอธิปไตยของชาติ - พระปรีชาสามารถในการปกครองบ้านเมืองตามหลักทศพิธราชธรรมและธรรมราชา - พระมหากษัตริย์คุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อผู้คนต่างชาติเข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภาร

แนวคิดราชาชาตินิยมที่ปรากฏในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชอำนาจและพระบารมีของพระมหากษัตริย์ - การยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะวีรบุรุษและวีรสตรี
แนวคิดแบบราชาชาตินิยมแบบสมัยใหม่ (Neo - Royal Nationalism)	<ul style="list-style-type: none"> - พระราชอำนาจและพระบารมีของพระมหากษัตริย์ในฐานะทรงเป็นสมมติเทพ - บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจและความสามัคคีของคนในชาติ - พระปรีชาสามารถของพระมหากษัตริย์ในการปกป้องบ้านเมืองรวมทั้งการสร้างบ้านเมืองให้มีความเจริญทัดเทียมนานาชาติ - การยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะพระมหากษัตริย์นักประชาธิปไตยและรับใช้ประชาชนผ่านการแก้ไขวิกฤตการณ์ของบ้านเมือง - พระมหากรุณาธิคุณของสถาบันพระมหากษัตริย์ที่มีต่อการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีแก่ประชาชนในประเทศ - พระอัจฉริยภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์ด้านปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียงที่สร้างความมั่นคงในยุคปัจจุบัน - บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะมีส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ไทย

สรุปและอภิปรายผล

จากการศึกษาแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในภาพรวมของแต่ละสำนักพิมพ์ สรุปได้ว่าแบบเรียนส่วนใหญ่เน้นการปลูกฝังความคิดแบบราชาชาตินิยมให้กับผู้เรียน โดยจะเน้นเนื้อหาไปในแนวทางการปลูกฝังว่าสถาบันพระมหากษัตริย์คือศูนย์รวมจิตใจของคนในชาติ และทรงมีคุณูปการต่อคนในนานานัปการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการปกป้องเอกราชและสร้างบ้านเมืองให้มีความเจริญรุ่งเรืองตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ด้านการส่งเสริมเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของผู้คนในชาติ ด้านการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมและส่งเสริมพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนื้อหาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์สมัยหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีการยกย่องสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นอย่างมาก อย่างที่เห็นได้ชัดเจนคือเหตุการณ์การแก้ไขวิกฤตการณ์ทางการเมืองและการพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีของประชาชน ทั้งนี้เป็นผลมาจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่กำหนดให้ผู้เรียนต้องเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขทำให้เกิดการปลูกฝังความคิดต่อคนในสังคมไทยว่าพระมหากษัตริย์ทรงดำรงอยู่ในฐานะประมุขของประเทศรวมทั้งเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกยุคทุกสมัย ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์กลายเป็นที่เคารพสักการะของผู้คนอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน

นอกจากนี้จากการศึกษายังพบว่า แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เป็นการเขียนขึ้นที่แฝงด้วยคติทางการเมืองภายหลังการปฏิวัติ พ.ศ.2475 ที่ก่อนหน้าสถาบันกษัตริย์เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์กลายเป็นระบอบประชาธิปไตย ทำให้กลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองเก่าย่อมสูญเสียอำนาจ แต่อย่างไรก็ตามในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ก็ยังคงยกย่อง

พระราชอำนาจ พระราชกรณียกิจ และความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในรูปแบบใหม่ สอดคล้องกับเกษียร เตชะพีระ และปถุน เทพนรินทร์ (2555) ที่กล่าวว่า ถ้าเทียบวัดพระราชอำนาจในปัจจุบันกับพบว่ามีประเทศไทยปกครอง “เสมือนระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์” ซึ่งส่งผลให้การกำหนดโครงเรื่องหรือสาระสำคัญของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ปรากฏ แนวคิด/อุดมการณ์ “ราชาชาตินิยม” คือ การอธิบายความหมายของประวัติศาสตร์ไทยผ่านเรื่องราวของพระมหากษัตริย์และพระบรมวงศานุวงศ์เป็นหลัก แม้กระทั่งการเปลี่ยนผ่านมาสู่ระบอบประชาธิปไตย แบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายยังได้สร้างวาทกรรมหรือความสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะ “ตัวกลาง” ระหว่างความขัดแย้งในทางประชาธิปไตย หรือเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญ ๆ ของประเทศไทยอยู่เสมอ ๆ สอดคล้องกับงานของธงชัย วินิจจะกูล (2554: 56-65) ที่ได้กล่าวว่า ราชาชาตินิยมเป็นโครงเรื่อง (Plot) ทางประวัติศาสตร์แบบหนึ่งที่ทำหน้าที่ในการกำหนดเนื้อหาประวัติศาสตร์ชาติ ประวัติศาสตร์ในฐานะเรื่องเล่าแห่งชาติ (National Narrative) โดยสร้างให้ “ราชา” กับ “ชาติ” เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีอาจแยกขาดกันได้ นอกจากนี้ภายหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ยังมีกรรณการของพระมหากษัตริย์ให้กลายเป็น “นักประชาธิปไตย” จึงทำให้อุดมการณ์ราชาชาตินิยมปรากฏชัดขึ้นในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาตามทฤษฎีของนักวิชาการตะวันตกหลายคน เช่น E. Albery และ H. Harap (อ้างถึงในรุ่งนภา และคณะ, 2553: 7) ได้นิยามหลักสูตรแกนกลาง (Core Curriculum) ไว้ว่า เป็นหลักสูตรที่กำหนดสิ่งที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนทุกคนในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นพลเมืองที่ดี และมีคุณภาพของชาติ และยังสอดคล้องกับแนวของนักทฤษฎีการศึกษาเชิงวิพากษ์ (ศิวรักษ์ ศิวารมย์, 2551: 85-86) ที่มองว่า หลักสูตรการศึกษา คือ เนื้อหาความรู้ที่ผ่านการเรียงลำดับก่อนหลังของเนื้อหา ให้มีความต่อเนื่องและสอดคล้องกันไปจนจบหลักสูตร เพื่อทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้และความทรงจำทางวัฒนธรรม ที่รัฐต้องการให้รับรู้ และจดจำไปสู่ผู้เรียนหลักสูตรนั้น ๆ ทำให้ผู้เรียนจดจำความรู้และความทรงจำนั้นไปตลอดชีวิต ทั้งนี้เป็นไปตามที่ Louis Althusser นักคิดชาวฝรั่งเศส (อ้างถึงในกาญจนา แก้วเทพ, 2559) ที่กล่าวถึงการศึกษาคือ เป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดความรู้และอุดมการณ์ของรัฐ และสอดคล้องกับธงชัย วินิจจะกูล (2554: 65) ที่มองว่า การเขียนประวัติศาสตร์แบบไทย คือ การเขียนประวัติศาสตร์จากการชำระพงศาวดารเป็นการเขียนประวัติศาสตร์แบบคัมภีร์ ที่ไม่เน้นการตั้งคำถามและการวิเคราะห์ ซึ่งทำให้ประวัติศาสตร์ไทยกลายเป็นยากล่อมประสาทของประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยมไทย เป็นประวัติศาสตร์แบบที่คนไทยคาดหวัง ทำให้ขาดการคิด การตั้งคำถาม การวิเคราะห์ การวิพากษ์วิจารณ์ กลายเป็นประวัติศาสตร์แบบไม่ต้องคิดและกลายเป็นจารีตประเพณีต่อการศึกษาประวัติศาสตร์ ฉะนั้นเครื่องมือสำคัญของรัฐในการสร้างอุดมการณ์ชาตินิยมตามที่กล่าวไปข้างต้นนั้น คือ แบบเรียนวิชาประวัติศาสตร์ไทย ที่เป็นตามการศึกษาของธงชัย วินิจจะกูล (2554: 59) ที่พบว่าประวัติศาสตร์แม่บทแบบราชาชาตินิยม เป็นเรื่องเล่าแบบสมัยใหม่ ว่าด้วยการต่อสู้เพื่อเอกราชของชาติภายใต้การนำของพระมหากษัตริย์ มักมีโครงเรื่องง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน นั่นคือ ถูกต่างชาติคุกคาม พระมหากษัตริย์ที่ปรีชาสามารถ ทรงนำการต่อสู้จนกระทั่งกอบกู้ รักษาเอกราชไว้ได้ มีสันติสุขเจริญรุ่งเรืองดังแต่ก่อน

นอกจากการแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จะสะท้อนความเป็นราชาชาตินิยมแล้ว ยังสะท้อนความเป็นชาตินิยมที่นำไปสู่ความคลั่งชาติหรืออคติระหว่างชาติได้ดังที่เสกสรรค์ ประเสริฐกุล (อ้างถึงในรวีวรรณ รักถิ่นกำเนิด, 2557) กล่าวว่า ประวัติศาสตร์ที่สอนกันอยู่มีส่วนสร้างความเข้าใจผิดต่อประเทศเพื่อนบ้านจนกลายเป็นอคติระหว่างชนชาติในที่สุด เป็นต้น หรือแม้กระทั่งเรื่องราวของการทำสงครามยุทธหัตถีระหว่างอยุธยา กับหงสาวดีในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราชนั้น ในหนังสือแบบเรียนประวัติศาสตร์ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 จะเป็นไปในทางเดียวกันคือ การสะท้อนถึงการกอบกู้เอกราชจากหงสาวดีหรือพม่า แต่ สุเนตร ชุตินธรานนท์ (อ้างถึงในรวีวรรณ รักถิ่นกำเนิด, 2557) กล่าวว่า “พระราชกรณียกิจที่สมเด็จพระนเรศวรฯ กระทำคือการไม่ยอมรับสถานะของพม่า ซึ่งขณะนั้นมีสถานะเป็นราชาเหนือราชาทั้งหลาย ไม่ใช่การกู้เอกราชในความหมายของการต่อสู้เพื่อให้หลุดพ้นจากการปกครองของเจ้าอาณานิคม เพราะในขณะนั้นอยุธยายังมีกษัตริย์ปกครอง” และในแบบเรียน

ประวัติศาสตร์ไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ก็ยังปรากฏการเขียนประวัติศาสตร์การตีความแบบราชาชาตินิยมที่สร้างผลกระทบเชิงอคติต่อประเทศเพื่อนบ้านเป็นอย่างมากซึ่งเป็นไปตามงานเขียนของธงชัย วินิจจะกุล (2554: 56 - 65) ที่สะท้อนว่า สยามไม่เคยเสียดินแดน สิ่งที่เกิดขึ้นเป็นความพ่ายแพ้ต่อชาติตะวันตกในการแข่งขันผนวกดินแดนเข้ามาเป็นของตนเองให้ได้มากที่สุด เหตุที่ประวัติศาสตร์ไทยอธิบายว่าไทยเสียดินแดนให้ชาติตะวันตกเป็นผลจากการเขียนประวัติศาสตร์แบบราชาชาตินิยม ซึ่งสอดคล้องกับสุจิตต์ วงษ์เทศ (2557) ที่กล่าวว่า “ประวัติศาสตร์แห่งชาติของไทยไม่ยอมรับความจริง จึงมองข้ามข้อมูล ด้วยอคติทางชาติพันธุ์”

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาต่อยอดในแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ในทุกสำนักพิมพ์แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูลในเชิงประวัติศาสตร์ราชาชาตินิยม
2. ควรมีการศึกษาต่อยอดในประเด็นแนวคิด “ชาตินิยมใหม่” ที่ปรากฏใน “คำประกาศแห่งยุคสมัย” เมื่อ พ.ศ.2543 เพื่อทำการศึกษาความสอดคล้องของประวัติศาสตร์ไทยกับความเป็นชาตินิยมใหม่
3. ครูผู้สอนหรือบุคลากรทางการศึกษาที่นำแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทยระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 ควรมีการศึกษาถึงแนวคิดราชานิยมที่ปรากฏในแบบเรียน เพื่อสร้างการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ให้ถูกต้องก่อนการถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียน

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2559). **อุดมการณ์และกลไกทางอุดมการณ์รัฐ**. กรุงเทพฯ: โครงการหนังสือเล่ม สถาบันวิจัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ
- _____. (2553). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6 เล่ม 1 ประวัติศาสตร์ไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว
- เกษียร เตชะพีระ และปลุณ เทพนรินทร์. (2555). **นิทานประชาธิปไตยไทย : ตำนานฐานรากของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข**. สืบค้นจาก https://issuu.com/textbookproject/docs/kasian?fbclid=IwARXirQBfeoaIVqOi3f5CGxS_uCA2V9MplUGf_PK_3M-RBaweQwP1T18
- ณรงค์ พ่วงพิศ, วุฒิชัย มูลศิลป์. (2552). **หนังสือเรียน ประวัติศาสตร์ไทย ม.4-6**. กรุงเทพฯ: ไทยร่มเกล้า จำกัด
- ธงชัย วินิจจะกุล. (2544). “ประวัติศาสตร์ไทย แบบราชาชาตินิยม: จากยุคอาณานิคมอำพราง สู่ราชาชาตินิยมใหม่หรือลัทธิเสด็จพ่อของกรรมพีไทยในปัจจุบัน”. *ศิลปวัฒนธรรม*. 23(1). 56-65.
- นิภา แยมวจี. (2552). **สพฐ. ปรับหลักสูตรและปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ไทย**. สืบค้นจาก <http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=11484&Key=hotnews>
- ปลุณ เทพนรินทร์. (2556). **การก่อตัวของอุดมการณ์ราชาชาตินิยม 2490-2510**. *วารสารธรรมศาสตร์*. 32(1). 1-34.
- ไพฑูริย์ มีกุศลและคณะ. (2551). **หนังสือเรียนรายวิชาพื้นฐาน ประวัติศาสตร์ไทย ม.4-6**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช
- รวีวรรณ รักถิ่นกำเนิด. (2552). **สำรวจแบบเรียนประวัติศาสตร์ไทย เมื่อ ‘ชาติ’ เป็นเครื่องมือทางการเมือง**. สืบค้นจาก <https://www.tcijthai.com/news/2014/02/scoop/5154>

เอกสารอ้างอิง

- รุ่งนภา นุตรวางศ์และคณะ. (2553). รายงานการวิจัยนำร่องการใช้หลักสูตร หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. 25-46.
- วงเดือน นาราสังข์. (2550). ประวัติศาสตร์:วิธีการและพัฒนาการ. กรุงเทพฯ:มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
- ธีร์จุฑา เมฆิน. (2558). แนวคิดทางการเมืองแบบราชาชาตินิยมที่ปรากฏในนวนิยายของทมยันตี. วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. 6(1-2).
- ศิวลักษณ์ ศิวารมย์. (2551). สังคมศาสตร์การศึกษา. กรุงเทพฯ: สร้างสรรค์.
- สิทธิชัย สุขชะตะ, ณัฐวีร์ บุญนาค. (2558). การวิเคราะห์วาทกรรมชาตินิยมในแบบเรียนสังคมศึกษาและประวัติศาสตร์ไทย. วารสารสหวิทยาการวิจัย:ฉบับบัณฑิตศึกษา. 4(1). 126-137.